

El fet càtar

Gastament d'un poble

La meva idea no és pas cap aportació a l'esdeveniment dels “bons homes” ja que, especialment en el seu aspecte folklòric-turístic, ha esdevingut talment una moda altament explotada pel seu rendiment crematístic per part de les contrades on van passar els esdeveniments, el punt més àlgid dels quals va ser, des del meu punt de vista, la batalla de Muret (13-IX-1213).

M'ha semblat interessant perquè em va bé per a intentar explicar la gestació, gairebé diria, de l'Europa actual a partir de l'Imperi Romà i el desenvolupament del cristianisme, com a fet cultural, i motivat pel tema d'actual controvèrsia en el plantejament de la Constitució Europea als nostres dies.

Les nostres arrels cal buscar-les a la civilització romana, per la seva llengua llatina, mare més o menys directa de totes les nostres, per l'estil dels nostres drets, derivats o calcats al dret romà, per la nostra mentalitat confessional cristiana, la història i el desenvolupament de la qual, al llarg dels nostres vint segles d'existència, ens ha estructurat, crec, el nostre comportament.

No podem oblidar la influència de Grècia sobre la civilització romana i cristiana. Un dels més eminents i influents pensadors de la nostra ja immediata història, St. Tomàs d'Aquino, va incorporar i adaptar a la nostra cultura la doctrina d'Aristòtil.

Els orígens de la República romana es remunten uns 500 anys aC. La seva expansió, des de l'extrem Orient fins tota la vessant mediterrània europea i nordafricana. El seu màxim esplendor l'obté en els s. II dC.

El cristianisme comença amb el naixement de Crist, a Betlem de Judà, l'any 499 de la fundació de la República romana. Ací s'encapçala el nostre calendari amb l'any zero, regnant l'emperador Caesar Augustus, Pontifex Maximus. Aquest títol dels emperadors romans tindrà, amb els anys, una importància político-religiosa molt rellevant. Pontifex reflexa el caràcter temporal i Maximus el seu aspecte de divinitat. La seva transcendència en el desenvolupament històric fins als nostres dies, el caos de l'Església catòlica, apostòlica i romana, és el Papa, nomenat Summe Pontifex.

Amb Crist s'instaura una religió que entronca amb la jueva, ja que la *Biblia*, en el seu *Antic Testament* és comú i plenament

El rei Pere I el Catòlic (1177-1213), comte de Barcelona i rei d'Aragó (com a Pere II), també és considerat, en començar el s. XIII, un monarca occità, ja que és senyor de la Provença, del Bearn i d'altres territoris del Llenguadoc, dominis als quals incorpora Montpeller (1204) en casar-se amb Maria de Montpeller.

reconeguda per ambdues creences. El *Nou Testament* integrat pels *Evangelis* i les *Cartes Apostòliques* és específic del cristianisme, sense cap incidència en les altres religions monoteistes.

És evident que el desenvolupament del cristianisme en plena Roma imperial, amb unes estructures totalment alienes al missatge de Crist, fins i tot contràries, va desencadenar una actitud de total refús, com a enemics a exterminar, que explica les sagnants persecucions al llarg dels tres primers segles, fins a "l'edicte de Milà" el 313, per Licini, l'emperador del sector occidental de l'Imperi, el qual va ser derrotat i mort en el 324 per Constantí el Gran, l'emperador oriental, reunificador de l'imperi, si bé amb dues capitals, Roma i Bizanci; aquesta darrera, per la seva remodelació i enriquiment, va passar a anomenar-se Constantinoble, l'actual Istanbul, capital amb connotació més aviat religiosa, i Roma amb funció més pagana, on hi havia les seues polítiques-administratives i la residència temporal de l'emperador. Constantí va recuperar el títol de Pontifex Maximus.

Amb la promulgació de l'edicte de Milà es concedia llibertat absoluta al cristianisme, s'obligava a la restitució de tots els béns, públics o privats, espoliats per la confessionalitat cristiana, i pràcticament va passar a ser la religió oficial de l'imperi.

Constantí va morir el 337 a Constantinoble, on va ser batejat, com a acceptació formal de la fe cristiana.

El cristianisme va incardinar-se plenament dins la vida civil de l'imperi propagant el seu proselitisme en llibertat, que

amb els segles arribaria a una cristianització total del mateix, així com de tots els pobles bàrbars immigrants-invasors, que eixamplarien els límits territorials, fins a configurar l'Europa actual.

Molts dels hàbits i costums van ser adaptats als organigrames de la nova fe: l'administració romana l'exercien els prefectes, els quals controlaven zones territorials, anomenades diòcesis, i eren ajudats pels vicaris. Els edificis públics de reunió eren les basíliques, que van adoptar o copiar.

Per comprendre bé el plantejament de la nostra idea, sense cap intencionalitat confessional, cal fer menció d'algunes consideracions referents al desenvolupament històric de l'Església catòlica com a societat perfecta en el sentit ètic de la seua entitat.

Roma, com a capital de l'Imperi romà en el seu esplendor, també va esdevenir capital del cristianisme. L'any 236, ja hi ha constància que Fabià havia estat elegit bisbe de Roma "per tota la comunitat cristiana", essent ja el dissetè en ocupar aquell càrrec. Fins al s. VI no apareix el títol de Papa, equivalent a Pontífex. Dins la mentalitat romana hi pervivia la creença que els emperadors exercien una autoritat d'origen diví.

Des de Constantí, l'Església podem dir que va arribar a una "majoria d'edat", i la seua evolució va tenir relacions amb el poder civil, però no per la seua subsistència com a credo religiós, malgrat influències prou importants per explicar la nostra història càtara.

L'historiador anglès Thomas Hobbes als XVII afirmava: "El papat no és sinó l'espectre del desaparegut Imperi romà, damunt la tomba del que s'assenta la seva tiara".

La imbricació del poder temporal del papat té uns orígens històrics molt evidents. Ja consta de Pipí el Breu (711), fundador dels carolingis, esdevingut rei per elecció dels nobles i per benedicció de l'Església, ungit amb els sants olis per St. Bonifaci, papa, i així va esdevenir rei "per la gràcia de Déu", ungit com el rei David de l'Antic Testament.

Per objectivar i recolzar més l'esmentat poder, a les invasions dels bàrbars nòrdics al s. VIII, els llombards van assetjar Roma i va ser Pipí qui, abandonat el Papa de l'auxili de l'emperador romà de Constantinoble, va alliberar Roma del setge. Resolt el conflicte, els territoris de la Romanya i les Marques no van ser restituïts a l'emperador sinó al Papa, donació de Quierzy (756), i així van néixer els "estats pontificis", evident poder temporal del papat, fins a l'estructuració de la Itàlia actual durant el segle XIX, d'on prové l'actual i encara anomenat "Estat del Vaticà", amb el seu simulacre d'exèrcit, "la guàrdia suïssa", ambaixadors (nuncis apostòlics) i segells propis per a les missives.

Del s. VIII fins als XIII, quan va tenir lloc el fet del nostre estudi, certament grans esdeveniments socio-polítics van esdevenir en la gestió de l'Europa actual. També van haver-n'hi dins l'estructuració de l'Església, de rellevant importància, que igualment han configurat l'estat actual, per cert amb grans semblances als fets del nostre estudi.

El cristianisme que neix l'any 1 del nostre calendari (pràcticament d'ús a la major part del món actual), com a institució ha sofert canvis i evolucions importants. Probablement el més transcendental va ser el Cisme d'Orient, instaurant-se dues esglésies cristianes regides per jerarquies diferents: el Patriarca de Constantinoble i el Papa de Roma. El conflicte va ser purament doctrinal, conegut per la qüestió "Filioque", el representant més significatiu del qual, per part oriental, va ser Foci (810-895), si bé, probablement, hi havia més desavinences, tota vegada que St. Tomàs d'Aquino, un dels pensadors més emblemàtics de l'església llatina, al s.XIII., comparava la dita discordància doctrinal amb la negació per part oriental en acceptar el primat del Pontífex romà per sobre del Patriarca oriental. Així va sorgir, com encara persisteix, la dicotomia actual.

Pel que fa a la gènesi de l'Europa actual i en especial a tot el sector occidental, l'Es-

glésia va tenir una significativa importància, no pas pel seu poder espiritual, sinó per la imbricació d'aquest amb el poder terrenal, és a dir polític.

La caiguda o, més ben dit, l'abolició de l'Imperi romà, les invasions bàrbares centre i nord europees, així com les invasions islàmiques, van anar configurant l'Europa que avui tenim.

Esquemàticament, l'any 500 és la data de la fi de l'Imperi Romà. El 700 neix l'Imperi Carolingi i, successivament, s'aniran forjant les altres monarquies europees. A l'ensem apareix la invasió islàmica, que arrasará fins a Poitiers, iniciant-se la reconquesta dels territoris abassegats pels sarraïns.

Durant tota la baixa edat mitjana l'església va ser la institució més hegemònica. Els conflictes entre papes, reis i emperadors van protagonitzar tot aquest tram d'història. Aquesta confrontació político-religiosa va generar una pèrdua de la qualitat personal, tant dels pontífexs com de la resta del clergat, esdevenint corruptes i incompetents, fins en les seves matèries específiques.

El papat es va convertir en una monarquia centralitzada a la "cúria romana". L'economia per mantenir aquest poder es fonamentava en impostos, amb connotacions espirituals, com les butlles i les indulgències, amb marcat caràcter obligatori des del punt de vista confessional. L'Església, per donacions dels fidels, acumulava béns i terres, dels quals recaptava tributs i delmes. La legislació funcionava per normes, nomenades "cànons", origen del Dret Canònic, d'obligat compliment per a clergues i laics. Com a exemple de la situació penal d'aquell temps, la pena màxima a un clergue per assassinat o altres crims era reduir-lo a l'estat laical. El càstig màxim i més efectiu era l'excomunió, l'inclupat de la qual esdevenia un proscrit, desposseït de tots els seus béns i drets, i condemnat a severíssimes penitències per obtenir-ne el perdó. D'ací es pot calcular el poder d'aquella Església, que fins i tot coronava emperadors i reis per assolir el nomenament i l'exercici.

La florida del fet monacal va tenir una gran importància en aquest temps. Les arrels del monaquisme provenen del s.IV als deserts d'Egipte. Al s.VI St. Benet, va fundar l'orde benedictina, d'ampla propagació, però amb poca influència política i social. No obstant la seva vàlua es traduïa en el seu entorn, d'on rebien importants donacions; i així va anar creixent la seva rellevància, especialment cultural. Al s.X a Cluny, abadia benedictina, es va endegar

el retorn de la seva regla al rigor inicial. D'aquest cenobi en va sortir el monjo Hildebrand, que va ser Papa, amb el nom de Gregori VII (1073-1085), promotor de l'anomenada "reforma gregoriana" a nivell de l'Església universal.

La imbricació de poders entre Església i Estat era complexa. El 1059, el papa Nicolau II, va decretar que el Papa fos elegit només pels cardenals. Els costums s'havien anat relaxant, de manera que el papa Gregori va prohibir el matrimoni als clergues (que ja el papa Lotari al s. IV havia ordenat), així com el concubinatge. Igualment abolia la simonia –tràfic de càrrecs dins el clergat–, molt en ús entre els fills matrimonials o naturals del clergat, i tota prebenda obtinguda per aquest conducte esdevenia abolida. Culturalment, el nivell de la clerecia era molt baix, ratllant l'analfabetisme. També "el dret de despulla": pel qual els rectors de parròquies s'apropriaven dels mobles i estris de la casa del feligrès acabat d'enterrar, essent això una indubtable font d'augment patrimonial. El Papa va expandir la docència dels centres monacals, molt valuosa, al clergat regular. També va acabar amb la pràctica de les vestidures, nomenament dels bisbes per part del poder civil. Gràcies al poder de l'excomunió, el papa Gregori va poder portar a terme la seva reforma.

Podria pensar-se en quina relació hi ha entre totes aquestes dades històriques i "l'afer càtar". El motiu és que "l'afer" no va per la vessant històrico-documental, sinó més aviat en un sentit de "filosofia de la història", o sigui interpretar uns fets ja passats cara al futur, la seva transcendència històrica, en un sentit més romàntic, un somni. Per portar-ho a terme, és obvi que cal desentortolligar l'entrellat dels fets passats per a raonar el futur.

És de sobres coneguda per la seva vàlua *La Divina Comèdia* de Dante Alighieri (1265). Alfons Garrigós, ponderat pensador del nostre temps, en fa una interpretació com d'una exposició de l'estat polític-religiós del temps del Dant. Aquest, nat a Florència, important ciutat d'aquella època, militava en els Güelfs, dits blancs, més liberals que els anomenats negres, molt més radicals, ambdós però, recolzant el Papa, i contra els Gibel·lins que estaven a favor de l'Emperador. Va canviar d'opinió i es va passar a l'altre partit, la qual cosa l'obligà a exiliar-se a Ràvena, on va morir. Una obra, que ha passat a la literatura universal i que, segons Garrigós, reflecteix l'ambient del seu temps, que cal interpretar com a índex de la importància del moment històric i cara al seu futur. Altre pu-

blicació, de no menys pes específic, que recolza la dinàmica de la gestió comunitària dins l'entitat de l'Església Catòlica, coincidint en les mateixes calendes, més o menys àmplies, no arribant a tres segles, que en aquell temps, quan els correus anaven amb diligències o a peu, és com ara la notícia d'un dia donada per la TV d'avui o la d'ahir per un altre canal, més o menys privilegiat. Em refereixo a la dita que Cervantes posa en boca de Don Quijote, adreçant-se a Sancho Panza i li etziba "con la Iglesia hemos topado, amigo Sancho". L'Esperit Sant deu tenir molta feina per aguantar aquesta barca, els patrons de la qual no s'admeten de raons i van a la seva, proclamant "la veritat us farà lliures" contrastant amb la dita popular, com la majoria amarada de seny, dient "si us sembla bé ho farem així, i sinó, també". Hom no pot parlar de l'Església universal, però per allò que es refereix a la de la pell de brau amb clapes de guarau, qui la va inventar no era pas curt de nota ("intelligenti pauca").

Per lligar i comprendre tots aquests esdeveniments històrics i confrontacions en la transició de la baixa a l'alta edat mitjana la instauració del feudalisme va tenir una rellevància cabdal. Va ser o pot explicar la pèrdua de les grans monarquies, començant pels Capets de les Gàlies, competent amb el poder temporal de l'Església –el Papat– i aquesta nova nissaga de poder, els senyors feudals, on cal sumar-hi els monestirs, que eclesiàsticament i civil actuaven com a feudals i alguns amb gran poder.

Els emperadors francs dominaven pràcticament tot el continent romà europeïtzat. A principis del s. VIII va arribar la invasió sarraina, entrant pel sud de Hispània (711) que no es va poder frenar fins a Poitiers el 732. El nivell cultural, en tots sentits, no era gens infravalorable. Un detall, d'aparença insignificant, pot explicar la velocitat de la seva invasió; sembla que ja havien inventat l'estrep dels cavalls, el qual els permetia lluitar amb la llança o l'espasa i a l'ensem dominar la muntura. Al mateix temps, la incorporació de la cavalleria com a cos integrant de l'exèrcit no era d'ús dels francs. En van aprendre la vexatòria llició imitant l'exemple, i d'ací van néixer "els cavallers". A mesura que avançava la reconquesta, els territoris rescabats s'anaven adjudicant d'acord a la categoria potencial dels cavallers amb el títol de ducs, marc-gravis o comtes, jurant fidelitat de servei i defensa al seu reial senyor i a tot convenir. Aquestes terres o feus esdevenien hereditaris, igual que les obligacions, conegudes com a vassallatge. Per fruit d'aquesta disponibilitat precisaven de cavalls i de gent entrenada, d'on se'n van derivar els servents, que disposaven de terres, cedides pel senyor feudal i també en caràcter hereditari. Les terres eren conreades pels serfs (els remences), que en disposaven, però sense propietat, i amb el deure de lliurament de part dels fruits al seu amo, i aquest al seu feudal. Els serfs formaven la classe més baixa i la més nombrosa. Societat eminentment rural, que s'assentava a l'entorn dels cas-

tells a fi de sentir-se protegits de les escames foranes.

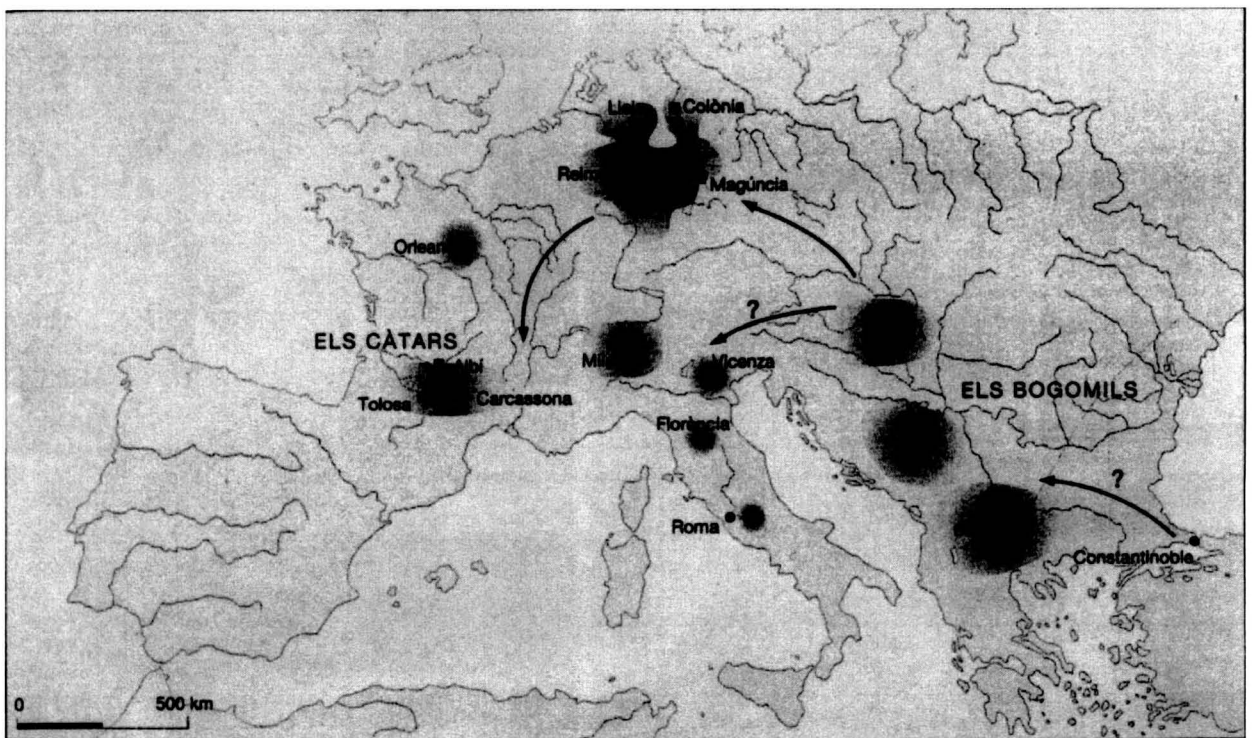
El catarisme

Per heretgia s'entén tot desacord formal amb la doctrina o dogma de l'Església. En tota qüestió doctrinal i més si té caràcters d'obligació, és fàcil i comprensible, donada la llibertat de l'home, que surtin desacords més o menys importants. Això explica que gairebé des dels seus orígens, n'han aparegut al llarg de la història de l'Església. A vegades són per qüestions purament especulatives de tipus doctrinal, en altres, s'hi barregen afans de protagonisme o de poder. Sens dubte, en aquesta època de què parlem, les confrontacions del poder temporal i l'espiritual dins de la mateixa Església, i amb les seves repercussions a l'àmbit públic, va ser un moment molt propici a l'aparició i propagació de moviments etiquetats d'herètics, generalment no sols de lluites a nivell doctrinal, sinó d'ordre públic i social.

El catarisme s'ha etiquetat de maniqueisme. La doctrina que prediquen i practiquen es fonamenta en les escriptures cristianes. Manes, l'ideòleg del maniqueisme, mort crucificat durant la repressió de Dioclecià el 270, va fer una sincrasi amb idees perses i budistes, fonamentada en l'existència de dos déus, el del Bé i el del Mal, d'ací el dualisme (filiació que no té cap credibilitat per explicar la gènesi del "bons homes")

La seva fidelitat a les escriptures cristianes es manifesta per l'interès en traduir-les

Propagació de l'heretgia d'Orient a Occident

del llatí a les llengües vernacles a fi que els fidels poguessin beure de les fonts genuïnes. No admeten l'*Antic Testament* ja que refusen la pràctica del jurament, manta vegades emprada en aquest text.

El seu ideal cristià fonamental és l'amor al proïsme en nom de Crist. Prescindeixen de tot l'organigrama de l'Església Romana (jerarquia i legislacions dogmàtiques o sacramentals) i de la confessió papal. És una religió de sacrifici, austeritat en tots els seus aspectes i caritat en el més ample sentit evangèlic.

L'ambient de degradació de l'Església regnant es traduïa en molts aspectes del fer de la societat, amb important repercussió en la part espiritual. Això va fer que en moltes regions del món cristià apareguessin manifestacions de protesta, esdevenint a manera d'Esglésies paral·leles amb més o menys importància dins les zones territorials, d'acord amb la seva militància. El catarisme va ser un d'aquests moviments el qual es va desenvolupar per Occitània i que per connotacions clarament polítiques va tenir important transcendència pel seu futur, motivació del nostre estudi. Esmen-tarem només altres manifestacions d'aquests moviments afins en la seva causa, però sense la transcendència cara a l'esdevenir. Els bogomils, terme de procedència eslava, que significa "amics de Déu". Els beguïns, d'ambdós sexes, que propugnaven la pobresa total, filofranciscans i que fan pensar amb el moviment "hippy" dels nostres temps. Albanenses, garatenses, bagnolenses, valdenses, par-tarins, etc.

Farem esment, per ser molt de casa nostra, dels adoptacionistes. Més que un moviment, va ser una qüestió doctrinal, que tingué com a principal promotor Fèlix d'Urgell (750-816), i que va ser etiquetada d'heretgia. La seva tesi fonamental era que Crist no era pròpiament fill de Déu, sinó adoptat com a fill. Fèlix o Feliu era un monjo de la important abadia benedictina de Sant Cerni de Tavèrnoles, de la qual en resta bona part de l'església, netament romànica, ubicada entre la Seu d'Urgell i Andorra, al marge dret del Valira. Aquest cenobi va tenir gran importància en la recristianització del nostre actual país. Per ells ens queden les restes del monestir de Sant Salvador de la Vedella. El motiu d'aquesta teoria era per suavitzar les relacions doctrinals entre cristians i mahometans, ja que aquests tenen a Crist com a un profeta, però no com a Fill de Déu. Això vol dir que la invasió tenia unes aspiracions més pregones i no merament d'ocupació de territori.

Com tota societat, la de la baixa edat mitjana va anar evolucionant d'acord, als corrents de força dels poders, en aquell temps civils i religiosos. El poder autòritari dels reis va anar minvant a expenses del creixent poder dels feudals, assolint cotes talment d'un contrapoder. Els castells van ser-ne un exponent, ja que van esdevenir les residències dels feudals, així com garanties de la seva seguretat. Al seu entorn s'hi congregaren els vassalls i més àmpliament els servents de les terres, la classe més nombrosa, ja que la societat era bàsicament agrària. Igual que els vassalls, per servei dels senyors i per autoprotecció, els servents van anar fent pinya a l'entorn de la fortalesa. La societat es va anar transformant d'agrària en menestral, i van aparèixer els oficis, formant-se els burges o ciutats, incrementant-se el resguard i a l'ensems deslli-gant-se de la remença, sense desvincular-se, però, de l'aguait feudal.

Un exemple d'aquesta estructuració, que pot contemplar-se als nostres dies, és Carcassona, (que l'Estat francès ha reconstruït). Així hom pot comprendre que amb els ponts llevadissos sobre amplis fossars plens d'aigua i encerclat tot per altes i sòlides muralles, era un conjunt inexpugnable. A dins s'hi pot visitar el gran palau comtal dels Trencavel, la basílica romànico-gòtica de St. Nazari, les àmplies dependències de la tropa, carrers i carrerons d'habitatges així com tallers dels menestrals. Actualment hi ha una àmplia oferta de tota classe de "souvenirs", productes de l'entorn i vins i formatges càtars. No hi falta una reproducció d'un centre de tortura inquisitorial.

Casualment, un berguedà afincat a Occitània, va raonar-me l'origen del nom Carcassona, que explica la seva concordància amb la llengua catalana. La ciutat era assetjada per l'enemic i la dama castellana que s'anomenava Carcas, probablement per contrasenya convinguda, va fer tocar les campanes, les quals en ser percebudes per les seves tropes, van exclamar: "*Carcassona*", acudint-t'hi prestament, foragitant l'enemic i batejant la fortalesa.

Òbviament la rendibilitat actual del catarisme turístic pot abastar àmpliament la despesa de la reconstrucció total i acurada de la ciutat medieval.

Sota la ciutat emmurallada s'hi escampa la Carcasona moderna, amb uns 70.000 habitants, però s'hi endevinen clars vincles de comunicació i dependència, en cas de necessitat, així com construccions (esglésies i grans casals) ben llunyans de la modernitat.

L'estructuració de la societat càtara, tradueix clarament la seva finalitat i palesa amb evidència la contraposició al tipus de societat imperant. És talment la idea d'una reforma, de base religiosa, amb clares repercussions d'àmbit civil.

Motivació del fet càtar

La seva aparició, així com moltes altres "heretgies" contemporànies "latu sensu" a la baixa edat mitjana, en el món europeu, iniciant-se a l'orient i expandint-se més fort vers l'occident, hom creuria que va ser deguda a la degradació, tant a nivell intel·lectual com a nivell moral, la qual va forçar la reforma gregoriana a tots nivells al s. XI.

El catarisme ho palesa, diria, clarament, donades les característiques de la seva configuració i dinàmica. Els trets més importants, diferencials i justificants dels seus èxits, malgrat acabar vençuts, encara que era una lluita de David contra Goliat.

Van ser els innovadors de traduir la doctrina de l'Església catòlica –el Nou Testament– a la llengua vernacle, la del poble, a fi de facilitar-ne el seu coneixement i amb la màxima credibilitat, ja que poder beure de les fonts i directament és molt més positiu que no refiar-se dels transmissors. Fet molt significatiu si ho comparem amb la reforma protestant segles més tard. Per l'Església oficial va ser gaire bé font d'escàndol. Fet, ajudat pels professionals del catarisme, va motivar un augment del grau de formació dels seus seguidors, no sols en l'aspecte religiós, sinó també en el cultural general, ja que pressuposava l'aprendre a llegir.

Altre característica valuosa va ser el promoure els drets de la dona, fins llavors menystinguts en molts aspectes, àdhuc, diuen, se'ls hi negava estar dotades d'ànima. Sempre m'ha fet pensar que, aquest "detall" va ser allò que va motivar l'acollida dels càtars als castells feudals. Moltes dames castellaneres eren confesses càtars. Els castells eren llocs de refugi i supervivència. És impossible pensar que, amb l'esperit d'austeritat i pobresa dels confessos càtars, poguessin ser propietaris de castells. Diria que tota la propaganda-turística de les "rutes" dels "castells càtars" és un muntatge d'alta rendibilitat.

Gran importància van tenir "les cases càtars", que a manera de residències eren "les cases dels heretges" per a les dones i els "Ostals" (hostal en occità) per els homes. Distribuïdes a totes les poblacions. Les de les dones regides per Perfectes femmenins hi acollien noies joves, meneste-

roses, on a part de l'hostatge i la formació cultural i religiosa eren instruïdes en oficis manuals, especialment en el filar i teixir la llana. Els càtars són molt reconeguts com a teixidors i mestres propagadors d'aquest art.

Els càtars admetien el prestamisme, fins amb interès, però sense abusar com era la praxis dels jueus, que controlaven tot aquest mercat. Idea lluminosa i més en aquells temps que la civilització feudal començava trontollar, naixia la burgesia i els gremis, de grans expectatives cara al futur. Veïen el poder feudal amb aires d'exploració de l'home per l'home. El seu ideari econòmic s'adeia més a un precapitalisme o presocialisme. Idees més equilibrants per la dignificació de la persona, per el desenvolupament de les dots personals de cada ú, sense estar sotmesos a la ragèlia. Consideraven més equitatiu pagar un salari, que no explotar als consemblants amb delmes, butlles o indulgències. Actituds, indubtablement, que desencadenaven els odis i enveges dels que es consideraven contrincants. Alguna d'aquelles doctrines

heterodoxes de l'època, fins tenien unes mires premarxistes.

Jerarquia de l'Església càtara (Summament simplificada)

Els PERFECTES o BONS HOMES, equivalents als capellans, es dedicaven íntegrament a la seva feina confessional, en el sentit d'ensenyar i practicar la vida de l'Evangelí. Hi tenien opció ambdós sexes. Eren cèlibes en el sentit més absolut de la paraula. Practicants de la pobresa evangèlica i esmerçaven la jornada peregrinant a l'encontre dels seus fidels o cercant prosèlits. Observants de dejunis penitencials, amb total abstinència de carns, llevat de peix, perquè creïen que es reproduïen per l'aigua. La còpula era absolutament prohibida, sols tolerada cara a la conservació de l'espècie.

El BISBE era un Perfecte, elegit democràticament entre ells, sense cap acte ritual ni sacramental, ja que la seva tasca comunitària era purament de coordinació d'activitats, sense cap connotació d'auto-

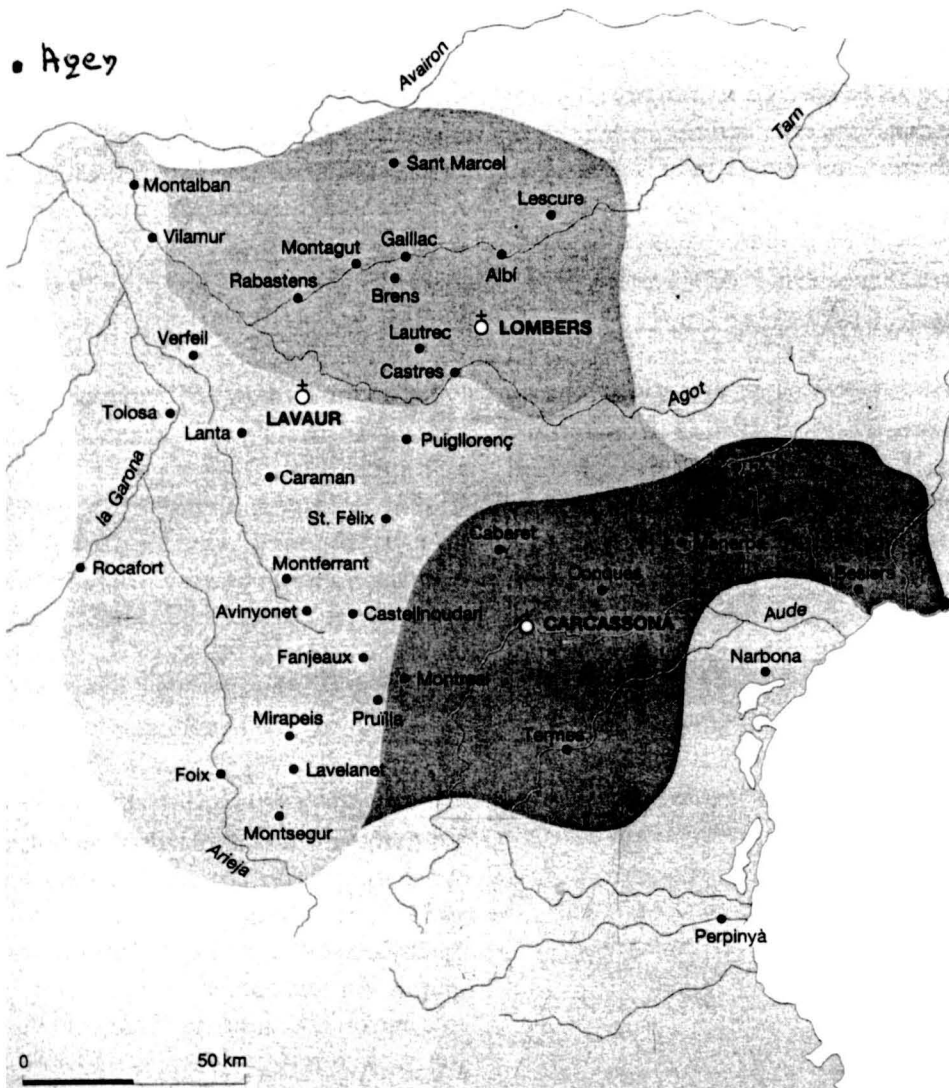
ritat ni jurisdicció. Tenia una zona territorial, que s'anomenava bisbat, que al Llenguadoc eren Carcassona, Lavaur per Tolosa i Lombers per Albí. Cada bisbe tenia el FILL MAJOR, un Perfecte, que podia succeir-lo i el FILL MENOR per suplir al Major. Hi havia els diaques, perfectes en un pla més d'ajuda o direcció de les Cases u Ostals. La tasca d'apostolat dels Perfectes la feien ambulatoriament, per carrers, places, viles del camp o als domicilis dels confessos. Òbviament no disposaven d'esglésies, ja que mai van fruit de cap legalitat, com tampoc de cementiris, tenint prohibit la sepultura en els cristians, de tal manera que si es demostrava l'enterrament d'un càtar en terra sagrada, era desenterrat i cremat. ELS VICARIS administraven els serveis als Perfectes. Podien dirigir comunitats distants o petites. En situacions crítiques podien conferir el Consolamentum.

Els Perfectes generalment anaven acompanyats (dos homes o dues dones), amb una túnica negra, cenyida per un cingol on hi portaven el Nou Testament, la base de la seva predicació. Calçaven un tipus de sandàlies. S'allotjaven a les seves cases o a les dels creients.

Rituals càtars

No tenien sacraments amb matèria i forma com els catòlics. Pràcticament eren actes de fe i compromís. Com a tals pot reduir-se a un, nomenat el CONSOLAMENTUM, equivalent al baptisme, però només amb la imposició de les mans sobre el cap i per un Perfecte, mentre el postulant prometia viure en comunitat, pregar determinades oracions i a certes hores, continència total i absoluta, dejunis i abstinència de carns. Dita cerimònia equivalia al baptisme, ordre sagrat i extremunió. Era sols per els Perfectes.

L'APARELLAMENT era un acte de penitència pública, personal o col·lectiu, que

Els bisbats càtars

- bisbat d'Albí
- bisbat de Tolosa
- bisbat de Carcassona
- ⚭ seu de bisbat
- poblacions amb presència càtara

el creient es penedia de la falta comesa en presència d'un Perfecte i de la comunitat. Acte que també obligava als Perfectes.

MELORAMENT, quan un creient es trobava amb un Perfecte li feia tres inclinacions de cap tot dient-li: "Bon cristià, la benedicció de Déu i la vostra".

ENDURA: era una imposició de mans –Consolamentum– d'un Perfecte a tot creient en perill de mort, que si s'esdevenia, moria net de tot pecat. De sobreviure, perdia tot l'efecte. Feta la imposició, el creient no podia menjar ni beure absolutament res. Praxis que va esdevenir a manera de "suïcidi místic", ja que en tot perill de mort per tortures o la foguera, els hi era practicat i la mort esdevenia per la fam.

Els Perfectes amb els seus bisbes practicaven els seus concilis de discussions doctrinals, fins a vegades amb contrincants catòlics, qui en sortien generalment apallissats doctrinalment, ja que el nivell cultural dels herètics era molt superior.

No disposaven d'estructures pròpiament litúrgiques organitzades, únicament tenien unes reunions comunitàries, que anomenaven "la benedicció del pa", res a veure amb la Missa catòlica. Eren unes trobades més de formació doctrinal i que probablement per fomentar l'amistat i la companyonia menjaven porcions de pa, sense deixar-ne ni un mos, resant un Parenostre, semblant al cristià, llevat que en dir "el pa de cada dia" deien "pa sobressubstancial".

Fundació de les ordres mendicants

Fet molt significatiu, que reflecteix l'ambient i situació de l'època amb el poder papal llavors, va ser la instauració de les ordres religioses, nomenades mendicants, amb un sentit d'austeritat.

La crisi dins l'Església afectava tant l'aspecte cultural com moral. A començaments del S. XIII, Francesc d'Assís (Itàlia) funda els franciscans amb un ideari de vida d'austeritat, penitència i pobresa en tots sentits, gran cura pel proïsme, i en especial pels més desvalguts. La seva florida va ser un èxit i la seva influència ambiental significativa. Al 1223 va ser aprovada per Honor III, la seva pervivència arriba als nostres dies amb diferents variants, però l'esperit i el Fundador persisteixen.

L'aspecte cultural, molt important dins el clergat, correspon a Domènec de Guzmán, canonge d'Osma (Castella), qui al 1205 a Prouville, prop de Carcassona, funda una comunitat de religioses, amb la dedicació de la instrucció dels infants. El bisbe de Tolosa l'acull amb consideració i

estima, se li associen clergues occitans i funda l'ordre dels Predicadors, coneguts més per dominics, amb la finalitat de rebatre les tesis dels perfectes càtars des del punt de vista doctrinal i retorna'ls a la doctrina fidel de l'església catòlica. A més de la culturalització clerical, donats els seus coneixements doctrinals, van tenir una gran influència en dirimir les qüestions d'ortodòxia en els tribunals de la Inquisició. Pertany a aquesta ordre St. Tomàs d'Aquino (1225-74), enterrat a Tolosa del Llenguadoc. Va cristianitzar la filosofia aristotèlica. Es conegut com a Doctor Angèlicus.

Transcendència política de l'afer càtar

Alfons I, el Cast (motejament bescantat per Guillem del Berguedà) va renunciar la possessió de Múrcia, cedint-la a Castella, perquè la seva dèria era fer un gran estat occità, on tenia ja drets a la Gàlia Meridional des de Besiers fins al port d'Aspà. (Guifré, el Pilós era net de Bel-ló I de Carcassona (800). Carles, el Calb (870) va nomenar a Guifré comte d'Urgell, Cerdanya, Conflent, Girona i Barcelona. Va testar a favor de Pere, el primogènit, les terres de Catalunya, Aragó i els drets occitans. Al segon fill, Alfons els comtats de Provença, Millan, Gavaldà i Rases..

Pere I de Catalunya i II d'Aragó (1177-1213), casat amb Maria de Montpeller. Al 1204 el Rei Pere acut a Roma on Innocenci III l'ungeix i el corona rei, que el converteix en vassall del Papa i una taxa anual de 250 masedines. Dit vassallatge pressuposa obediència i prestació de servei. Al 1208 es va veure implicat en la creuada albigea, decretada pel Papa. Per aquest motiu va tenir intervencions amb Simó de Montfort, comte de Leicester i representant, en la comtessa, del rei de França, capitanejava la creuada pontifícia. L'avinentesa amb Montfort era tant que van convenir en casar el fill de Pere, futur Jaume I, encara infant amb la filla de Simó, Amícia. Fins el petit Jaume li va ser confiat en custòdia i traslladat a Carcassona, d'on Simó n'havia esdevingut vescomte per dret de conquesta.

Entre tan els almohades van emprendre un atac a Castella i el Rei Pere hi va ser suplicat en auxili on va acudir-hi amb gran eficàcia, derrotant als sarraïns a la cèlebre batalla de les Navas de Tolosa (Castella).

El seu prestigi com a rei i batallador, van fer-lo mereixedor de revaloritzar tots els seus drets occitans, retent-li vassallatge el comte de Tolosa, el de Comenge, el de Foix i el de Bearn.

L'instigador de la creuada, dita albigea, va ser el Papa, Innocenci III, prototipus de l'emperador-papa. Ja s'havia adreçat al rei de França, Felip August, per forçar als seus pocs senyors meridionals que li eren vassalls a expulsar els heretges i a l'ensem combatre els feudals, addictes als càtars, amb l'opció de fer-se amb les seves pertinençes (l'afany del rei francès).

El promotor de la creuada, no veia amb bons ulls l'avinentesa del rei Pere amb els senyors occitans, ja que ells i en especial les seves consorts eren molt simpatitzants, per no dir-ne, algunes, confessants de l'heretgia i recolzava amb gran cura a Simó de Montfort. El Comte de Tolosa, Ramon VI, casat amb la germana del rei Pere, no veia pas malament el progrés de l'heretgia, en el sentit que minvava el poder polític del papa. Això, la inquietud dels seus vassalls occitans i entreveure les aspiracions del rei francès, de qui ja coneixia les propostes papals, per expandir-se territorialment vers el sud, va fer decidir al rei català plantar cara a la creuada.

El rei Pere, motejat el Catòlic, no tenia la més mínima afinitat pel catarisme, que considerat herètic, n'era enèrgic enemic. Crec que pot considerar-se "l'inventor" de la inquisició. Segons Petrus de Marca, a la seva obra MARCA HISPANICA traduït del llatí, textualment, diu: "*Constitució de Pere I, Rei Aragonès, contra els heretges (1197): PERE, rei Aragonès i Comte de Barcelona, per la fidelitat dels nostres pares en la fe, observants dels canons de la Sta. Església, que als heretges a la comunitat de Déu i de la Sta. Església i a tots els catòlics, han esdevinguts refusats, condemnats a tot arreu com els Valdesos, que vulgarment se'ls nomena Sabatans, que en altre nom com Els Pobres de Lugano, i tots els demés heretges quins nombre i nom són coneguts, anatemitzats per la Sta. Església, de tot el nostre regne, com enemics de la Creu de Crist i violadors de la fe cristiana, manem sense cap excusa que abandonin el nostre territori com a enemics públics... donant-los de temps fins el Diumenge de Passió. Si després d'aquest temps establert se'n troba algun a la nostra terra li seran confiscades dues parts dels seus bens, la tercera serà per el denunciant i seran cremats els seus cossos. Refermem fortament aquest manament a fi que tots els senyors de castells i viles que n'hagin acollit manin que de les viles, castells i de tota la seva terra als tres dies de l'ordenança no els concediran cap més dia d'acolliment..(segueix tot un llistat d'advertiments i penes, pels que sense ser heretges no compleixin dites ordres).*

Donat a Girona en presència de Raimon, arquebisbe de Tarragona, Guifré, bisbe de Girona, Ramon, bisbe de Barcelona, Gui-

llem, bisbe d'Ausònia, Guillem, bisbe d'Elna. Per mà de Joan, Notari del Rei, i ordenat dit edicte a l'any del Senyor mil cent noranta set.

Els testimonis d'aquest edicte són Pere Hug, comte d'Empúries, Guillem de Cardona, Bernat de la Portella, etc. etc."

N.d' E. Degut als abusos i injustícies que òbviament oferia aquesta llei, el Rei Jaume I va puntualitzar la constitució del seu pare, i de fet va esdevenir l'autèntic fundador del Tribunal de la Santa Inquisició.

"Constitucions de la cúria Tarraconense, celebrades pel Rei Jaume I, a l'any 1233.

Jaume I, Rei d'Aragó, constitucions de diferents qüestions sagrades i no sagrades.

I.- En nom de la santa i indivisa Trinitat... sigui assabentat a tots, tant presents com futurs, que Nos Jaume I, per la gràcia de Déu, Rei d'Aragó i del regne de Mallorca, Comte de Barcelona i Urgell i Senyor de Montpeller, volem a l'entorn del regne a nosaltres confiat, proporcionar-li les degudes previsions, desitjant una reforma per millorar-lo, amb el benèfic concell i assenyat tacte del venerabilíssim Guillem, electe de la Tarraconense, Guillem de Girona, Bernat de Vic, Berenguer de Lleida, H dels Templers, H. Dels Hospitalers, i dels Abads i de tots els demés notables del regne, es-

tabliment fermament que qualsevol persona laica, ni públicament ni privada disputi de la fe catòlica. Qui ho contradigui serà excomunicat pel seu propi bisbe i sinó es retracta, serà tingut com heretge."

N. d' E.- A partir d'aquí, els dominics com a intel·lectuals dirimien el cas. L'execució de la sentència passava al braç secular.

V.- Igualment a fi de no castigar innocents, o s'impugni d'herètica qualsevol qüestió, manem que tot creient o herètic sigui castigat ja pel bisbe local o persona eclesiàstica, que tingui potestat per dirimir-ho, confirmi l'heretgia.

El que es fet Tarragona a VII idus de febrer de l'any de l'Encarnació del Senyor 1233

La CROADA PAPAL es desencadena al 1208 amb motiu de l'assassinat del legat pontifici, Pere de Castellnou. Capitanjada per Simó de Monfort la lluita és aferissada i cruel. L'objectiu era l'eradicació de l'heretgia i l'extermini dels heretges. És esfereïdorament cèlebre l'extermini cínic de la població de Beciers, cremant tota la població refugiada dintre l'església (hi havia el dret d'asil), al plantejar-se la tria dels herètics, es va sentencià "mateu-los tots i ja se'ls triarà Déu" Com a mostra de perspectiva exponencial, pot

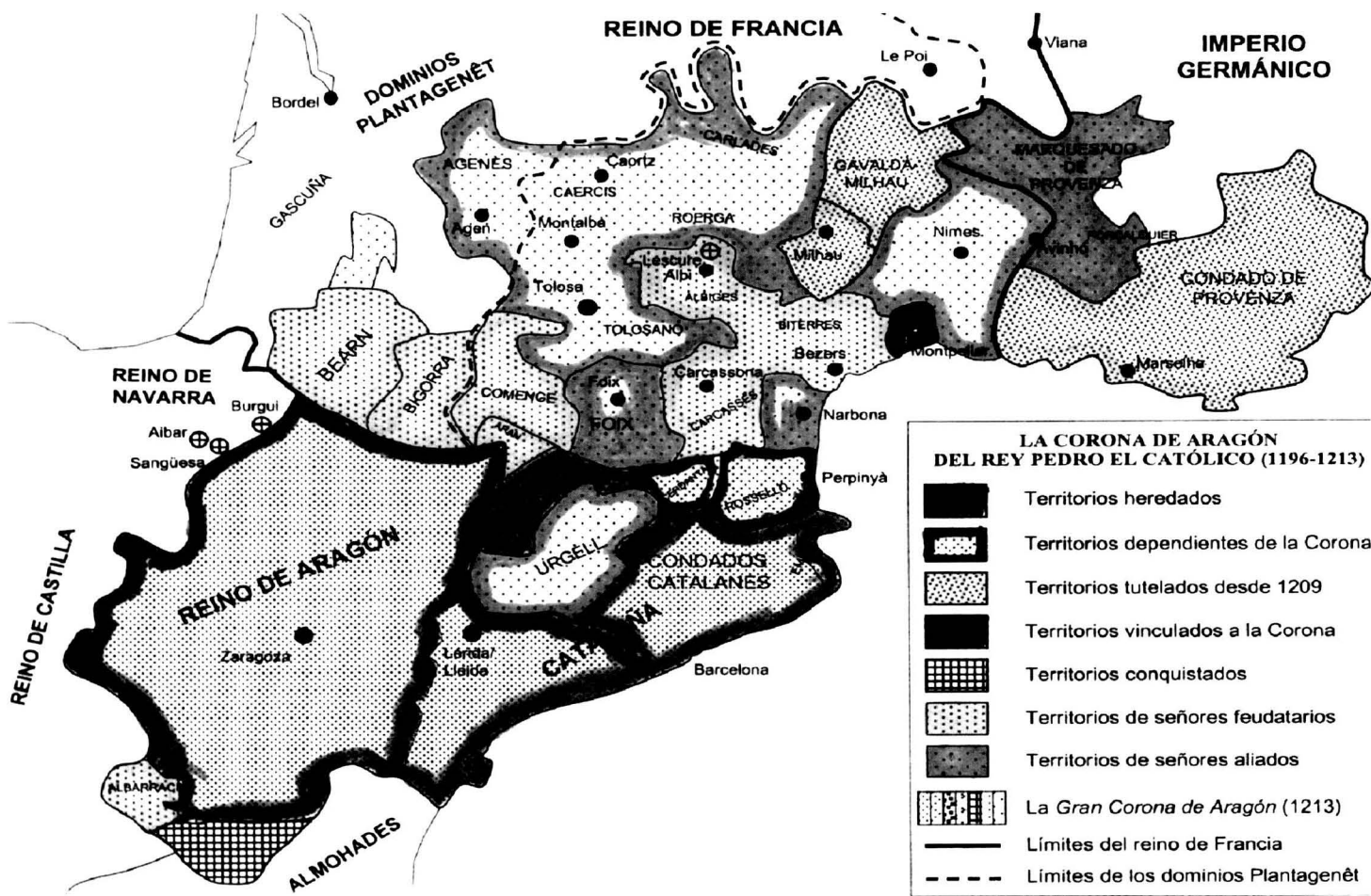
intuir-se com anava tot plegat. Per decret els creuats tenien dret a tot. Pràcticament va acabar al 1213 amb la batalla de Muret, on va morir-hi el nostre Rei Pere i amb ell va començar tota l'expoliació del Llenguadoc a favor de França i va acabar-se el somni occità del Rei Alfons, el Cast o el Trobador.

La seva relació és arxisabuda, rocambolesca per tots els gustos i interpretada segons del cantó que es contempli. La descripció detallada escapa del nostre objectiu, que no és fer història, més bé, filosofia de la història.

De Muret al Tractat dels Pirineus

El triomf de la Creuada va ser assolit en tots els seus aspectes. Per el papat pràcticament es va exterminar l'heretgia. Per el rei francès es va annexionar Occitània i va imposar la llengua d'oïl.

Mort el rei Pere, va succeir-lo el seu fill Jaume I, el Conqueridor, que si bé motejat com a tal amb tota justícia, igualment podria sumar-se-li el de "pèssim testador", ja que en trossejar tot el seu reialme a favor dels seus fills, complint-se la dita del contrari "divideix i venceràs", quins enemics eren els francesos per Occitània, els

Monòlit a Muret, commemorant la derrota del rei Pere el catòlic al 12-IX-1213

COL·LECCIÓ A GENRAU

El Papa Martí IV confirma el paratge del 1278 entre el bisbe d'Urgell i el comte de Foix, amb preponderància del bisbe sobre el comte.

COL·LECCIÓ A GENRAU

illencs per Balears, els castellans per l'Aragó i els valencians pel seu Regne. Molt probablement d'haver-se mantingut la unitat en un sol ceptre, ni França ni Castella s'haurien atrevit envair-nos.

Jaume I al 1258 pel tractat de Corbeil renuncia els seus drets al Lenguadoc i Lluís IX de França als seus també drets als comtats catalans, provinents com a descendent de Carlemany, fundador de la Marca Hispànica (pel que es veu o es veia, hi ha drets que no prescriuen). Podria dir-se "alea iacta est", com es va complir amb el Tractat dels Pirineus (7-XI-1658). Segons el P. M. Batllori (e.p.d.): "no podia parlar-se de Catalunya sense sobreentendre-s'hi Aragó" i al revés. De no haver-nos marcat la dissort i assolint els anhels dels NOSTRES reis, els Pirineus serien talment la columna vertebral i no la barrera que ens segrega d'Europa, amb uns termes que de Maó sobrepassarien amb escreix de La Franja, igual que més, de Salses a Guardamar.

El Tractat dels Pirineus

Amb dit tractat es signava a l'illa dels Faisans l'espoli total (llevat de Llívia) i definitiu de tot el que ens quedava d'Occitània,

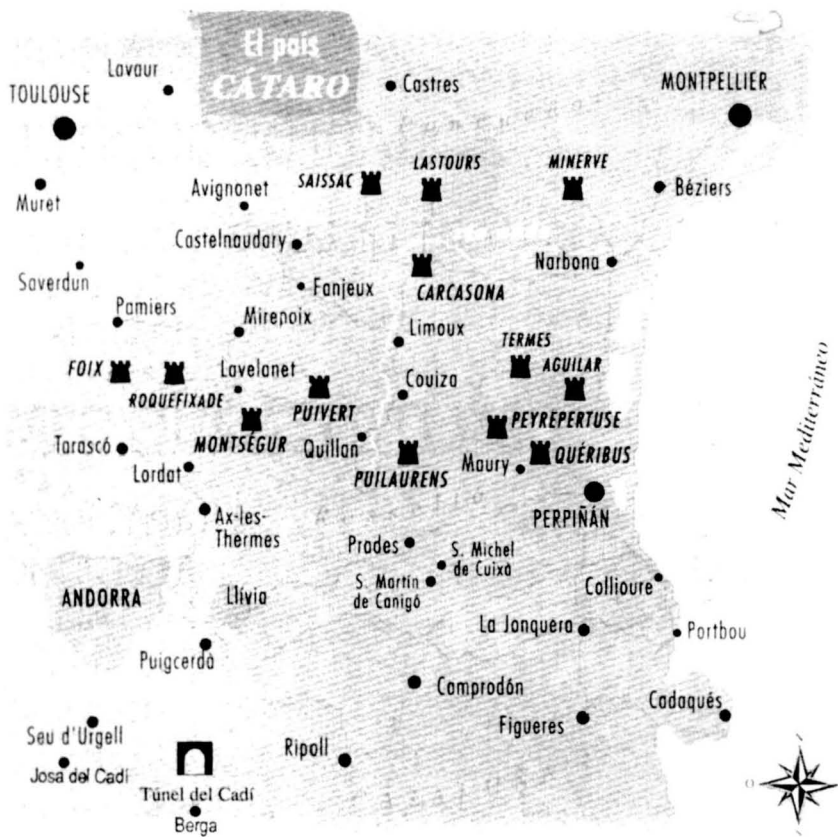

que avui entenem com Catalunya Nord, on s'hi parlava ja descaradament el català, evolucionat de la llengua d'oc. Aquí es va començar a francesar tot aquell nostre país, i que avui dia n'ha assolit el cent per cent, on si s'hi conserva viva la flama de la nostra parla és gràcies a l'ètnia gitana, que se l'han, en bona hora, apropiada.

Ferran Soldevila denuncia que una més gran influència en la gestió d'aquesta espoliació va ser la negociació del matrimoni de Lluís XIV, rei de França amb la infanta Mª Teresa, filla de Felip IV, rei d'Espanya. A l'ensems es discutien les possessions o drets dels Països Baixos. A part dels polítics professionals respectius de França i d'Espanya, a l'ombra però possiblement amb gran pes hi havia el bisbe d'Orleans i l'arquebisbe de Tolosa, Pere de Marca. Aquest va ser ja un delegat del rei francès per aclarir les qüestions legals de l'ocupació francesa a Occitània arrel de la creuada. Òbviament tenia carta blanca per fer totes les investigacions pertinents i es va fer amb una extensa documentació històrica, on n'hi ha constància a la seva voluminosa obra Marca Hispànica, signada per Petrus Marca. Resumint, que entre el despreci de la nostra ètnia per part dels reis d'Espanya, amb col·laboració dels seus delegats com el comte-duc d'Olivares i assentiment del virreis catalans com Dalmau de Queralt, vescomte de Santa Coloma, com a contrapoder al Consell de Cent, quin cap n'era Pau Claris, el besavi del qui encara havia nascut a Berga, i a on el Conseller en Cap, Pau, s'hi va refugiar al ser perseguit a les escameses del Corpus de Sang. Pràcticament la jerarquia eclesiàstica catalana, era ja de parla castellana per imposició real. Així s'anava incubant el genoma, que va madurar amb Felip V, del fatídic 11 de setembre del 1714, vertader "finiquito" de la nostra autèntica identitat.

Fins a la signatura de dit Tractat, als comtats del Rosselló, Cerdanya i Conflent només es parlava català. Igualment regia la mateixa organització jurídica. Perpinyà era com una duplictat de Barcelona, era la segona ciutat de Catalunya.

Andorra es va quedar al marge perquè la seva entitat "nacional" esdevenia al llarg del segle (els Pareatges són del 1278) amb dos comandaments jurisdiccionals. El bisbe de la Seu d'Urgell n'era el mandatari amb gran pes i propietat, que compartia amb el comtat de Foix. Quan es va signar el Tractat, Foix ja es nomenava "Fuà" i d'ací rau la independència i els dos coprínceps. La seva llengua genuïna era la d'Occ, per tant el català.

Distribució dels pretesos castells càtars, formant una autèntica muralla defensiva per guardar-se de les embestides dels llengua-oils.

Principis de nacionalitat

Entenem per nació una comunitat lligada per unes afinitats comunes com raça, territori, costums, organització, religió i llengua. Aquest és un fet diferencial altament significatiu. Referent al nostre tema, a l'Occitània s'hi parlava la llengua d'oc i a la Gàlia la d'oïl, ambdues d'arrel llatina, però diferenciades. La parla de la Marca Hispànica, geogràficament enganxada a Occitània parlava la d'oc. Dita igualtat pot deduir-se per les corrandes dels trobadors, que igual cantaven els amors a les castellanques de Foix, Tolosa o Montpeller que a Castellbò, Mataplana o Cardona. Mataplana, castell d'important nissaga, tant en guerrers com en trobadors, entroncats amb els Pinós i amb St. Joan de les Abadesses, quines restes han sigut redescobertes gràcies a l'esforç del Prof. Manel Riu i Riu, que del 1986 al 1995 van esmerçar-hi estiuencs esforços en campus universitaris, autenticant-ne la seva real existència, sobre la que, sembla, hi havia dubtes.

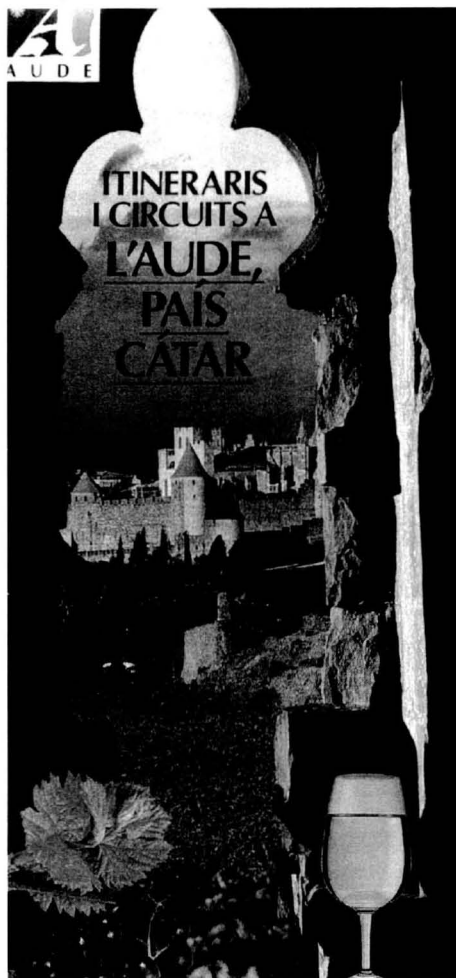
Mn. Climent Forner, erudit literari de parla catalana, és qui ha posat en català modern l'obra de Guillem del Berguedà,

trobador de renom de la nostra terra, quin Castell sembla s'assentava als cingles de l'actual santuari de Queralt, i famós per afers de tota mena, manifesta sens dubtar-ne que l'occità i el català tenen les mateixes arrels, només amb la diferència que mentre la llengua d'oïl va ofegar la d'oc, la d'oc que també es parlava a la Marca va anar evolucionant, enriquint-se en fruit de llibertat. La prova és que el gavadals de literatura catalana en tots els gèneres és enormement superior a l'occitana, completament ofegada pel francès, evolució de la llengua d'oïl. Detalls significatius, malgrat d'importància migrada, és el fet de la vigència de l'aranès a la seva vall i zona de Comenges i el "fable", llengua que es parla al nord d'Osca, a la vall de Benasque, on es publica el "Guayente", amb escrits en dita parla, de cadències occitanes.

D'haver tingut els déus de cara, Valentí Almirall s'hauria estalviat el "Catalunya, poble dissortat", ja que ni hauria sigut destrossat ni tal vegada es nomenaria Catalunya, però s'hi parlaria únicament i lliure "això" que es diu català.

La falòrnia dels castells càtars

Crec que honradament i raonable pot afirmar-se que els càtars mai van posseir cap castell, donat que un col·lectiu que feien vot de pobresa i la practicaven de debò, seria del tot incongruent que disposessin de castells, a més, la seva austeritat de vida en tots aspectes esdevindria altament contradictori disposar d'antres, on s'hi reunien els trobadors per cantar els festivals d'amors a les castellanques. Si, ja ho hem esmentat, confessos càtars eren acollits a dits castells, per a salvaguardar-se de les persecucions a que estaven sotmesos. Els dits castells eren residències dels feudals a l'ensens que punts de defensa, personal i territorial. Sols cal mirar el plànol i veure talment com una muralla cara nord, d'on podien rebre les escomeses, com a la fi va esdevenir pels parlants de l'oïl. Dels més famosos va ser el de Montségur, del quin en va esdevenir mestressa Esclarmonda de Foix, arxidiaconesa de l'església càtara, fins en va reforçar les defenses. Allà s'hi van refugiar molts de càtars i on, sembla, va morir-hi Gilibert de Castres, el més cèlebre dels perfectes occitans. Sobre dit castell hi ha infinitat de fantasies i llegendes, ja com a

A LA
DESCOBERTA
DE L'AUDE
CIRCUITS

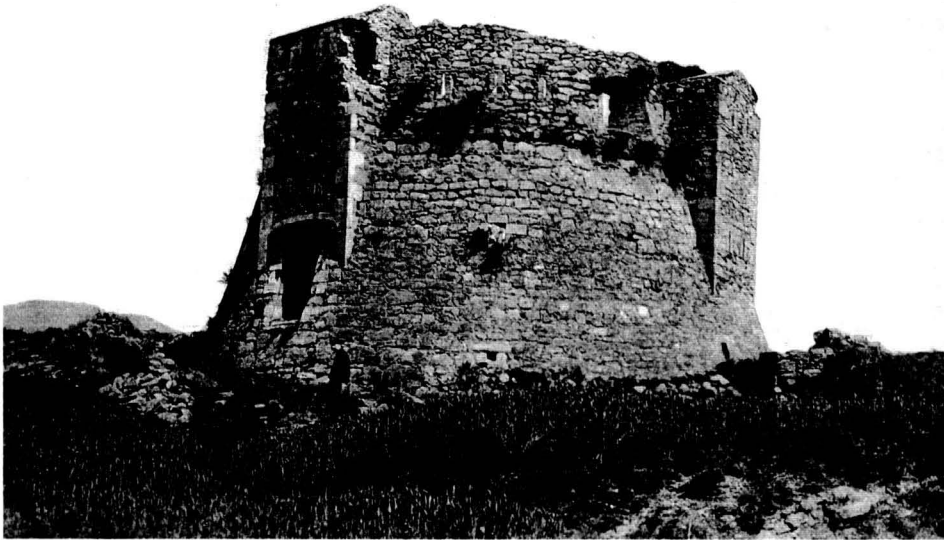
Destinació els vinyars
del País Càtar

ESTADES
A L'AUDE
PAIS CÀTAR

"Associació
de Cuina Autòctona
de l'Aude"

El "País Càtar" ha
esdevingut un bon
reclam per al turisme.

COL·LECCIÓ A GENRAU

centre de culte solar, ubicació del gran tresor càtar, dipositari del Grial, etc. S'ha dit que Hitler, en plena eufòria del poder i dels seus deliris nietcherians del superhome ari, va sobrevolar les esqualides restes del Castell de Montsegur. Tota aquesta temàtica està de plena actualitat. Desenterrar els enigmes del passat, transpolant-los a l'actualitat, cosa difícil d'objectivar amb tants anys de diferència. De rigorosa actualitat, tenim *El Codi Da Vinci* de Dan Brown (etiqueta als trobadors com a membres de l'església de Mª Magdalena), *Jesús, 3000 años antes de Cristo* de C. B. Carcenac, i ja de més dies *Colección Enigmas del Cristianismo*, aquesta ja potser més de pamflet barroer. Renè Nelli, un dels estudiosos més valorats de França en la investigació del catarisme afirma que "tot aquest historial del castell de Montsegur no descansa sobre cap fonament seriós".

Semblantment de fantasiosos poden ser etiquetats els popularitzats "Camins dels bons homes". Únicament valorant la rendibilitat que podia representar capturar un profeta càtar, d'haver-hi hagut rutes establertes, a la segona vegada de practicar-la ja haurien estat capturats. Ni somniari-hi de l'existència de plànols, d'haver-ne existit, cap se'n conservaria ja que tot allò que podia a càtar anava a la foguera. D'ací la migrada informació i la profusió d'inventives.

Que els castells poden visitar-se a França? Així és. Els francesos han sigut molt espavilats i en van intuir una font de gran rendibilitat turística, i així els va. No pas com nosaltres, que sense moure'ns de casa, tenim la Torre de la Petita, no pas dels temps dels càtars, com qui diu acabada de fer i ja sols en queda la meitat. D'haver sigut com els veïns, no l'haurien mig ensorrat,

Un exemple de la descura en el nostre patrimoni.

COL·LECCIÓ A GENDRAU

Monòlit al Camp dels Cremats, sota el castell de Montsegur on va ser sacrificat el berguedà Arnau de Bretós.

COL·LECCIÓ A GENDRAU

s'hauria arranjat, hi hauria un complex turístic, pot ser amb un "Hotel Blat de Moro Escairat Park"..

Dels càtars pot dir-se'n el "To be or not to be", que pensant què s'hi va jugar –la futura Catalunya en especial– i per respecte als qui hi van deixar-hi la vida no es pot frivoltzar cap qüestió per més rendibilitat que tingui i menys quan no hi ha proves convincentes i fidedignes que avalin aquestes "propagandes" basades moltes en lle-

gendes, supersticions o especulacions crematístiques.

Els càtars a les nostres contrades

És notòria i coneguda la fília dels càtars per la indústria del teixir la llana, filada a mà, de la seva font, els xais. No és cap novetat que tot aquest peu de Pirineus constata uns fets a l'entorn de dita artesanía, que encara en som –els vells– testimonis. Fama tenien i es recorden "els draps piteus", manufacturats a St. Llorenç de Morunys, emprats en especial pels pastors, quan guardaven els ramats i dormien al ras. Els "tapaboques", a quadres blancs i negres, molt lleugers, de bon abric i d'eixugada ràpida. Naturalment, teixits amb telers de mà.

Recordo que el meu avi, nat al 1873 m'explicava que el seu pare li ensenyava "de lletra" mentre teixia als baixos de casa seva, al Call Nou, amb el teler de mà. Jo recordo, abans de la guerra incivil (1935), que ens portaven en grup a les monges vetlladores (la primera guarderia infantil de Berga) i que en pujar pel carrer de les Canals, a la cantonada de les Fonts de cal Majol, ens miràvem al "Patoret", (el tabaler de la Patum), com teixia amb el seu teler de mà.

A Morella, on va estar-hi l'últim perfecte càtar, Guillem Bilibaste, cremat viu a la foguera (1321), capturat a Tírvia de la Vall Ferrera, sembla per traïció, i executat a Vilarroja del Termenes. A dita ciutat emmurallada, encara actualment es teixeixen amb telers de mà unes flassades de virolats colors i de llana, no crec pas filada amb el fus, i a la vista dels compradors.

Jacinto Vilardaga a les Efemèrides Bergadanas descriu que en Pere de Berga i Bernat de la Portella van acompanyar el rei Pere a la batalla de Muret. Igualment explica que el 1254 es va constituir un tribunal a Berga, presidit per l'arquebisbe de Tarragona, amb altres prelats, entre ells Bernat de Mur, bisbe de Vic, per a jutjar cent setanta vuit càtars. No especifica la sentència.

Daniel Montanyà, inquiet i assenyat historiador del Berguedà, parla de la família Bretós de Berga, confessant càtara i amb importants tasques de proselitisme, que Arnau de Bretós va ser un dels dos cents sacrificats al Camp dels cremats a Montsegur, el 1244. A Josa del Cadí, Ramon de Josa, senyor del castell, era un dels grans protectors dels pròfugs d'Occitània. Els comtes del castell de Castellbò, emparentats amb els de Foix i amb grans afinitats amb els heretges i l'heretgia, en les ràtzies persecutòries, van ser descobertes unes

despulles, enterrades a Custoja i cremades, llavors, segons el costum.

Toses, Navà de la Vall de Ribes, Bagà, Gósol van ser centres importants dels albigesos.

Joan Serra Vilaró a *Barons de Pinós i Mataplana* porta que "al 8 de Maig del 1255 alguna heretgia infesta la terra" (els dominis dels Pinós), sense aclarir quina heretgia, però per l'època és molt congruent amb els càtars. Constatada un inquisidor de la Seu d'Urgell va acusar a Guillem de Gósol d'haver rebut a Na Guillema de Paratge, detinguda per heretge (1256). Un tal F. Traper, culpable d'heretgia, estava detingut a Berga per Pere de Berga i afirma que "quatre veïns de Bagà el manllevaven al referit Pere", molt verssemblant de l'existència o simpatitzants de l'heretgia a Bagà.

Deixant de banda el component llegendari del catarisme al nostre país—podem citar-hi el compte Arnau—és molt difícil fer-ne un estudi objectiu i fiable donat que la pauta de la Santa Inquisició, era cremar tot allò que podia a herètic.

Del fet o llegenda dels afers del comte Arnau, la tradició oral encara en conserva vius records. A la paret nord de la plaça de l'hostatgeria de Montgrony, hi ha un rebrot de la mateixa roca, on hi ha un forat, que a manera d'argolla, el comte Arnau hi fermava la brida del seu àgil i valeros cavall. Igualment al pla de la formosa i ben con-

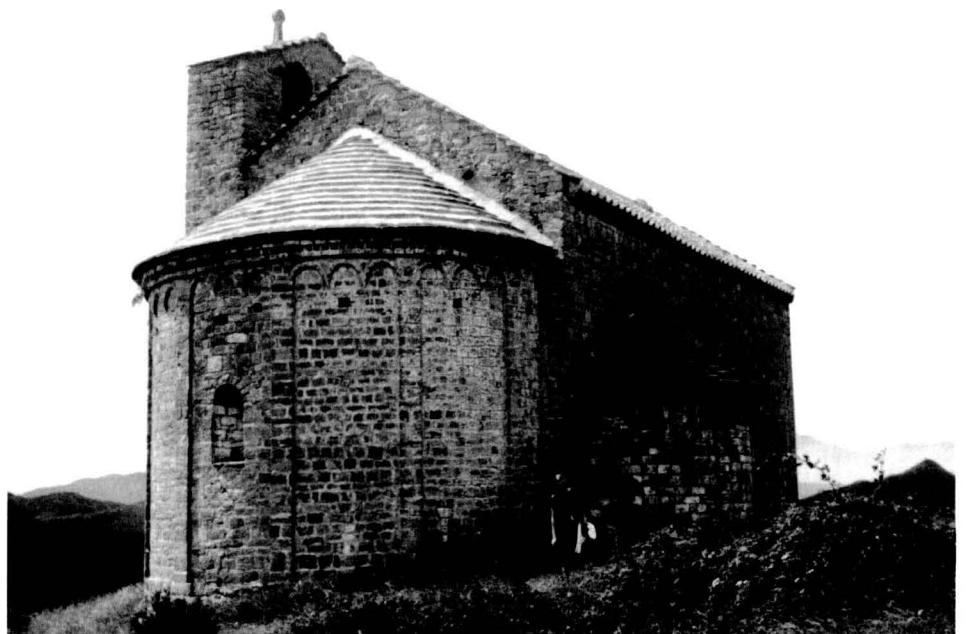
servada església romànica de Sant Pere de Montgrony hi ha un avenc penjat als singles i, molt encertadament encerclat per una ferma barana protectora, conegut com "el forat de Sant Ou", que en determinats dies i llunes s'hi senten els gemecs dels esperits que hi estimbava, ja dels enemics batuts, ja de les damiselles, que s'hi havia esplaiat el malvat comte Arnau. (així m'ho havia explicat, entre altres, el Joan de cal la Toya, a.c.s.). Òbviament la meua incredulitat va privar-me objectivar-ho.

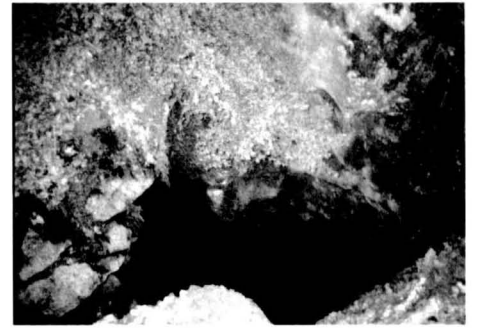
Castell de Mataplana.

COL·LECCIÓ A GENDRAU

Sant Pere de Montgrony, al Ripollès, les terres del comte Arnau.

COL·LECCIÓ A GENDRAU

Forat de Sant Ou, a Montgrony.

COL·LECCIÓ A GENDRAU

Caure en gràcia o ser graciós?

En l'esdevenir de la nostra història, s'hi objectiven dos fets, de característiques molt consemblants, si be amb resultats totalment oposats. D'ací l'interrogant.

El fet càtar al s. XIII i la reforma protestant al s. XVI. En ambdós el conflicte s'origina entre els mateixos estaments: polític-religiós.

Els càtars per un desacord amb la dinàmica de l'església: relaxada la de Roma i molt austera la dels càtars. Políticament l'afany expansiu del rei de França i el refús a ser dominats els occitano-catalans.

La reforma protestant: Luter, monjo agustinà, amb total desacord a l'actitud de Roma per la qüestió recaptadora, mitjançant butlles i indulgències, en pro de l'opulència vaticana renaixentista. Els prínceps alemanys, fars de l'imperialisme espanyol, on mai s'hi podia posar el sol, promouen les

Guerres de Religió, de llargues durades, però acaben amb el triomf dels germànics i de retruc dels reformadors.

Bona i significativa coincidència, que tan càtars com luterans van traduir la Bíblia a les llengües vernacles, especialment el Nou Testament, palesant la confiança doctrinal en els textos sagrats i a consciència personal, defugint l'actitud personalista i autoritària dels canons, encíclics i pastorals, de manufactura humana més susceptible de ser manipulada. Demostració popularitzada (per qui vulgui copsar-ho) n'és un personatge – l'Isabeleta – de "El Cor de la Ciutat", que apareix en un d'aquests serials quilomètrics, alienants, asnaritzadors i font d'addició, de la nostra TV3, quins raonaments i actituds es recolzen mantes vegades en cites bíbliques, molt habituals dels reformats.

Podem dir que qui van perdre el s. XIII van guanyar el s. XVI, i com escenifica el

Pitarra als nostres Pastorets: "Mira filla, rep qui rep".

Epíleg

En acabar i rellegir-me l'encapçalament, penso que seria més explícit i real nomenar-lo: "GASTAMENT D'UN POBLE".

NOTA: En memòria i agraïment al Dr. Josep Pont i Gol (a.c.s.) Arquebisbe de Tarragona, pel "cuquet" que em va infondre per la història, en especial, la nostra.

Bibliografia

- Marca Hispànica*, de Petrus Marca
Història de los Heterodoxos Españoles de M. Menéndez Pelayo
Història de Catalunya de Ferran Soldevila
Història Universal Catalana
Història de Catalunya, dirigida per Pierre Vilar
Història Teològica Eclesiàstica de Evangelista Vilanova, OSB
Manual de Història Eclesiàstica de Bernardino Llorca, S.J.
Diccionari del Catarisme de René Nelli
Los Càtars de René Nelli
Càtars de Anne Breton
El Castell de Mataplana de Manel Riu i Riu
Càtars i catarisme a Catalunya d'Anna M. Adroer i Tasis
El Tractat dels Pirineus de Josep Sanabra
Càtars i trobadors i Els mites de Muret i Montsegur de Xavier Escurra i Dalmau
Martín Alvira Cabrer, de la Complutense de Madrid
Dr. Ricard Cots i Parcerisa, informació per Internet
Revista El Vilatà nº 116 de Daniel Montaña.
Baronies de Pinós i Mataplana de Joan Serra i Vilaró.
Aproximació a la Història d'Andorra de Lidia Armengol Vila
Corpus de Sang d'Assumpció Cantalozella

DR. JORDI GIL

Passeig de la Rasa dels Molins, 22, 4art 2a

Tel. 93 821 39 51 · Mòbil 619 54 61 54 · 08600 Berga

Antoni Gendrau i Tuyet